

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Aggression hos katt

Emilia Ivarsson

Självständigt arbete i veterinärmedicin, 15 hp

Veterinärprogrammet, examensarbete för kandidatexamen Nr. 2012: 04

Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

Uppsala 2012

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Aggression hos katt

Aggression in cats

Emilia Ivarsson

Handledare:

Eva Sandberg, SLU, Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Examinator:

Mona Fredriksson, SLU, Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

Omfattning: 15 hp

Kurstitel: Självständigt arbete i veterinärmedicin

Kurskod: EX0700

Program: Veterinärprogrammet

Nivå: Grund, G2E

Utgivningsort: SLU Uppsala

Utgivningsår: 2012

Omslagsbild: Johanna Ivarsson

Serienamn, delnr: Veterinärprogrammet, examensarbete för kandidatexamen Nr. 2012: 04
Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, SLU

On-line publicering: <http://epsilon.slu.se>

Nyckelord: aggression, förebyggande, katt, problembeteende, stress

Key words: aggression, behavioral problems, cat, prevention, stress

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	1
Summary	2
Inledning.....	3
Material och metoder	3
Litteraturoversikt.....	3
Om aggression.....	3
Vad sker fysiologiskt?.....	3
Vad sker beteendemässigt?	4
Olika typer av aggression	4
Faktorer som påverkar aggression.....	6
Mäta aggression.....	7
Hantera aggression	8
Förebygga aggression.....	9
Diskussion	10
Litteraturförteckning	13

SAMMANFATTNING

Aggression är det näst vanligaste problembeteendet hos katt. Det är förknippat med en stressreaktion, vilket kan innebära att sympatiska nervsystemet aktiveras. Sympatikuspåslaget leder i sin tur till en rad fysiologiska reaktioner, bland annat ökat blodtryck och ökad utsöndring av katekolaminer. Genom att mäta hur stressad katten är går det att få ett indirekt mått på kattens aggressiva benägenhet. Etologiskt mäts stress med hjälp av Cat-Stress-Score och fysiologiskt kan halten kortisol i kroppen användas som mått.

Katter kommunicerar med varandra genom att använda kroppsspråk. Några av de klassiska tecknen på aggression är stelare kroppshållning, ändrad position av öronen och böjd eller piskande svans. Ofta vokaliserar även katten genom ett lågt morrande. Det finns flera typer av aggression och indelningen baseras ofta på kattens beteende. Aggression delas dock in på olika sätt av olika författare och aggressionstyper kan ibland definieras på samma sätt trots att namnen skiljer sig åt.

Det är viktigt att hitta den ursprungliga orsaken till varför katten uppvisar ett aggressivt beteende. Därefter finns det sedan ett flertal olika metoder för att hantera aggression. Det allra bästa är dock om aggression aldrig behöver uppstå. Genom kunskap om kattens grundläggande etologi kan aggression förebyggas. Mycket av det som anses vara aggression bottnar ofta i bristande möjlighet att utföra ett naturligt beteende och det är därför av största vikt att katten kan få utlopp för dessa beteenden, till exempel instinkten att jaga. Det är också viktigt att ägaren har en förståelse för detta och låter katten vara just en katt.

SUMMARY

Aggression is the second most common behavior problem in cats. It is associated to stress and therefore usually the sympathetic activity will increase. The actions of the sympathetic nervous system are, among others, elevated blood pressure and increased concentrations of catecholamines. The stress level gives an indirect measurement of aggression. Ethologically, the level of stress may be measured by using the Cat-Stress-Score and a physiological method is to measure the level of cortisol in the body.

Cats communicate with their body language. The classical signs of aggression involve stiffening of the body posture, change of ear position and tail twitching. A low growl is often added. There are several different types of aggression and the definitions vary.

It is important to find the origin of the aggressive behavior. After this, there are a number of methods to manage aggression. However, the best is always to prevent aggression. Aggression often rises from a normal behavior, for example hunting a prey. When a cat is held indoors, the ability to perform this behavior is limited and therefore aggression may arise. Basic knowledge about the ethology of the cat may help the owner to understand natural instincts and thereby aggressive behaviors may be prevented.

INLEDNING

Aggression är det näst vanligaste problembeteendet hos katt både i Storbritannien (Heath, 2007) och i USA (Bamberger & Houpt, 2006) och det finns inget som tyder på att det skulle vara annorlunda i Sverige. Frank & Dehasse (2004) definierar aggression som ett beteende som leder till, eller hotar att leda till, fysisk skada. Den här litteraturstudien utgår från dessa författares definition.

Aggression är förknippat med en stressreaktion hos katten, vilket kan leda till att det sympatiska nervsystemet aktiveras. Sympatikuspåslaget leder i sin tur till en rad fysiologiska reaktioner som beskrivs i litteraturstudien. Sympatikuspåslaget gör det även möjligt att indirekt mäta kattens aggressiva benägenhet.

Det finns flera typer av aggression och ibland kan olika typer definieras på samma sätt trots att namnen skiljer sig åt. Litteraturstudien syftar till att försöka reda ut de begrepp som finns och förklara de aggressionstyper som är vanligast förekommande. Vidare presenteras de olika metoder som finns för att hantera och förebygga aggression. Eftersom det oftast går att hitta orsaken till aggression i kattens uppväxt, miljö eller ägarens beteende är arbetet med att förebygga aggression oerhört viktigt.

Genom att sammanfatta den information och forskning som finns, ska även frågan vilka eventuella faktorer som påverkar aggression försöka besvaras.

MATERIAL OCH METODER

För att söka vetenskapliga artiklar har databaserna Web of Knowledge, PubMed, ScienceDirect och Google Scholar använts. De sökord som använts är främst *aggression*, *aggressive*, *gender*, *genetics*, *breed*, *environment*, *welfare* och *indoor*. Sökorden har kombinerats på olika sätt och ibland kompletterats med en specifik typ av aggression, till exempel *redirected aggression*. De har alltid använts i kombination med båda eller något av sökorden *cat* eller *feline* med olika trunkeringar. Dessutom har referenser från de funna artiklarna använts.

LITTERATURÖVERSIKT

Om aggression

Vad sker fysiologiskt?

Aggression är förknippat med en stressreaktion hos katten, vilket kan leda till att det sympatiska nervsystemet aktiveras. Det sympatiska nervsystemet innerverar många organ och bidrar till en mängd olika reaktioner i kroppen, till exempel ökad utsöndring av katekolaminer (adrenalin och noradrenalin) från binjuremärgen, ökat blodtryck och hjärtfrekvens och en omfördelning av blodflödet till skelettmuskulaturen. Katekolaminerna fungerar också som transmittorsubstanser i sympatiska nervsystemet och binder till adrenerga receptorer i kroppen. Alla dessa reaktioner gör kroppen redo att hantera stressen genom *fright*, *fight*,

flight. Stress kan också stimulera hypotalamus att frisätta ACTH-RH (adrenokortikotropt-frisättande hormon), vilket gör att hypofysens framlob frisätter ACTH (adrenokortikotropt hormon). ACTH ger i sin tur ökad utsöndring av glukokortikoider från binjurebarken, bland annat kortisol. Kortisol gör att blodglukosnivåerna ökar, vilket ger viktig energi till muskler och hjärna. Kortisol förstärker också de förhöjande effekterna av katekolaminer på blodtrycket (Sjaastad et al., 2003; Casey & Bradshaw, 2007).

Vad sker beteendemässigt?

Katter kommunicerar med varandra bland annat genom att använda kroppen. Katter hotar andra katter genom att försöka göra sig så stora som möjligt: de höjer och kröker ryggen, reser pälsen och vänder sidan mot sin motståndare (Horwitz, 2011). En katt som vill ha tillgång till en resurs signalerar detta genom att närma sig med stel kroppshållning, spetsade och utåtriktade öron och höjd svansbas. Katten som för tillfället har resursen visar att den ger sig genom att vända bort huvudet, fälla ut öronen och inta en bakåtlutande position. Den kan också förtydliga sin underlägsenhet genom att lägga svansen tätt längs bakbenen och ibland till och med rulla över på rygg (Moesta & Crowell-Davis, 2011). En katt som känner rädsla har en låg hukande hållning, bakåtstrukna öron, böjd eller rättuppstående svans och blottade tänder. Den kan även resa ragg och ge ifrån sig morrande läten (Frank & Dehasse, 2004; Horwitz, 2011; Moesta & Crowell-Davis, 2011).

De klassiska tecknen på aggression är till stor del samma signaler som används vid hot eller rädsla. Katten uppvisar en stelare kroppshållning, ändrad position av öronen och böjd eller piskande svans. Ofta vokaliserar den även genom ett lågt morrande (Frank & Dehasse, 2004). Det finns både offensiv och defensiv kroppshållning vid aggression. Offensiv innebär att katten är mer benägen att attackera och defensiv visar att katten hellre backar undan. Att kunna skilja på dessa två gör det lättare att avgöra vilken typ av aggression som är aktuell. Den viktigaste skillnaden är öronen: om de är riktade utåt sidorna, snett bakåt och nedåt är katten defensiv, om de däremot är riktade bakåt och uppåt är katten offensiv (Horwitz, 2011).

Olika typer av aggression

Aggression hos katt delas in på olika sätt av olika författare. Aggressionstyper kan ibland definieras på samma sätt men trots det kan namnen skilja sig åt. Den här litteraturstudien utgår från den indelning som Moesta & Crowell-Davis (2011) använder, med ett tillägg: kelassocierad aggression som Frank & Dehasse (2004) tar upp.

Jakt- och lekbeteende

Katters jaktbeteende är djupt rotat och även om hunger ökar motivationen att jaga är den inte den enda utlösande faktorn. När katten inte får chans att jaga sina egentliga bytesdjur kan det hända att målet blir människors händer och fötter. För att räknas som jaktbeteende krävs att hela jaktbeteendekedjan utförs: smygande och hukande gång, bakhåll och attack (Frank & Dehasse, 2004). Nära besläktat med jaktbeteende är lekbeteende. Ofta misstolkas ägaren kattens lek som ett aggressivt beteende (Moesta & Crowell-Davis, 2011). Om katten saknar självkontroll eller är överaktiv kan den vara för hårdhänt i lek, både med andra katter och med

människor, och kan då uppfattas som aggressiv (Frank & Dehasse, 2004). Detta förknippas ofta med handuppfödda katter, eftersom de har vuxit upp utan möjlighet att lära sig vad som är normalt i lek med andra katter. En hårdhänt katt i kombination med en rädd katt kan orsaka problem. Om den rädda katten försöker fly och gömma sig, kan den provocera fram ett kraftigare aggressivt beteende hos den andra katten (Moesta & Crowell-Davis, 2011).

Skräckaggression

Skräckaggression brukar också kallas självförsvarsaggression (Frank & Dehasse, 2004; Horwitz, 2011). Aggression av den här typen kan variera mycket då den ställs i proportion till hur stor fara katten upplever. Denna upplevelse påverkas bland annat av tidigare liknande händelser och inläring, så kallad klassisk betingning (Frank & Dehasse, 2004). Det finns två viktiga begrepp: säkerhetsdistans – när katten flyr och därmed ökar distansen mellan sig själv och faran, och kritisk distans – när katten visar aggression eftersom flykt inte är möjlig (Frank & Dehasse, 2004). Katten visar tydligt sin rädsla med kroppsspråket: en låg, hukande hållning och blottade tänder (Moesta & Crowell-Davis, 2011).

Det finns även offensiv aggression, som definieras av att en aggressiv katt hotar en annan katt genom att gå mot den. Den hotande katten visar tydliga tecken på aggression och om motparten inte svarar på signalerna och viker undan attackerar katten. Offensiv aggression anses bero på att katten egentligen är rädd, vilket placerar den under denna rubrik (Frank & Dehasse, 2004).

Smärtaggression

Smärta eller annat obehag kan visa sig genom ett aggressivt beteende. Det är alltid viktigt att låta en aggressiv katt undersökas av veterinär för att kunna fastställa om beteendet beror på en underliggande sjukdom eller skada (Moesta & Crowell-Davis, 2011). Smärtaggression är relativt lätt att åtgärda; om de medicinska problemen kan lösas kan också beteendet avhjälpas (Horwitz, 2011).

Statusrelaterad aggression

Aggression associerad med social status förekommer när en katt i ett flerkatthushåll anser att den behöver vakta sina resurser, såsom matskålar, kattlådor, leksaker med mera. Detta kan uppstå även om det finns tillräckliga resurser för att tillgodose alla katters behov. Det anses bero på att den aggressiva katten inte har socialiserats korrekt under uppväxten och därför saknar social kompetens. Den klarar därför inte av att kommunicera på ett lugnt sätt med de övriga katterna i hushållet och tar i stället till aggression för att säkra sina resurser (Moesta & Crowell-Davis, 2011). Denna typ av aggression kallas också territorieaggression (Horwitz, 2011).

Aggression kan även uppstå när katter tillkommer eller försvinner ur en etablerad grupp, eller när en ung katt växer upp och mognar socialt (Horwitz, 2011; Moesta & Crowell-Davis, 2011).

Omriktad aggression

När aggression uppstår och katten inte kan ta ut sin frustration på den/det som egentligen orsakar aggressionen, utan istället hittar ett alternativt mål att attackera, kallas det omriktad aggression (Frank & Dehasse, 2004; Horwitz, 2011; Moesta & Crowell-Davis, 2011). Ett återkommande exempel är att en katt ser en annan katt genom ett fönster. Den första katten blir uppretad av att se katten utanför, men kan inte komma åt den. Katten attackerar i stället det första som tar fokus ifrån det egentliga målet, vilket i de flesta fall är ägaren (Frank & Dehasse, 2004; Horwitz, 2011).

I en studie med 22 episoder av omriktad aggression, framkom att beteendet ofta föregicks av ett högt ljud, till exempel från en mobiltelefon eller att en annan katt vokaliserar. Det framkom också att katter som uppvisar omriktad aggression i högre utsträckning är innekatter och att de ofta bor i hushåll med två eller fler ägare. Dessa faktorer skiljde sig signifikant från gruppen med kontrollkatter (Amat et al., 2008).

Kelassocierad aggression

Moesta & Crowell-Davis (2011) fokuserar på katt-kattaggression i sin indelning och saknar därför den typ som Frank & Dehasse (2004) benämner som kelassocierad aggression. Kelassocierad aggression uppstår när ägaren klappar och gosar med katten. Vanligtvis tolererar katten att bli klappad en viss tid innan den attackerar, ofta genom att vända om och bita. Ägarna anser ofta att den attackerar utan förvarning, men om de lär sig tyda kroppsspråket kan de se att katten förvarnar genom att visa flera klassiska tecken på aggression. Ibland anses kelassocierad aggression höra ihop med rädsla, då det kan vara en tidigare obehaglig händelse som katten associerar med att bli klappad och därmed reagerar aggressivt i självförsvar (Frank & Dehasse, 2004).

Faktorer som påverkar aggression

I en studie gjord på 60 hushåll, alla med två katter i olika kombinationer (hane/hane, hona/hona och hane/hona), undersöktes hypotesen att hanar skulle vara mer aggressiva än honor. Aggression var i den här studien definierat som att katten utförde något av följande beteenden: resa ragg, fälla bak och/eller platta till öronen, kröka rygg, morra, slå med tassens, bita eller jaga. Alla katter i studien var kastrerade och strikta innekatter. Kattparen i de 60 hushållen observerades under 10 timmar var. Under denna tid registrerades 68 aggressiva beteenden. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan könen. Det gick dock att hitta ett samband mellan hur lång tid katterna hade levt tillsammans och frekvensen aggression: ju längre tid tillsammans, desto färre aggressiva incidenter. Värt att notera är också att studien visade att katterna spenderade 48-50 % av tiden utom synhåll för varandra (Barry & Crowell-Davis, 1999).

För att hitta samband mellan diagnoser avseende beteendestörningar och fysiologiska attribut gjordes en insamling av medicinsk data från 736 katter, alla diagnostiserade på Animal Behavior Clinic vid Cornell University under åren 1991-2001. 268 av dem hade en diagnos relaterad till aggression. Antalet fall av omriktad aggression tenderade att öka under de år som

undersöktes, vilket även gällde antalet katter som hölls uteslutande inomhus. En rasskillnad noterades: siameskatter behandlades för aggression oftare än övriga raser i studien (amerikansk korthår, amerikansk långhår och perser). En skillnad fanns även mellan könen: hankatter, och då speciellt kastrerade hankatter, behandlades oftare för aggression än honkatter (Bamberger & Houpt, 2006).

Ytterligare en studie har analyserat beteendestörningar hos katt, denna genom en enkät besvarad av slumpvis utvalda ägare till 269 katter. Studien visade att aggression mellan två katter var vanligare bland äldre katter (här definierat som över 8 år) och bland katter som tilläts att gå ut. Båda dessa skillnader var signifikanta. Svaren tydde även på att kastrerade honkatter skulle vara mest aggressiva mot andra katter, men skillnaden var inte signifikant. I studien hittades även ett samband mellan aggression mot människor och antalet barn i hushållet. 50 % av katterna som bodde i hushåll med tre eller fler barn visade aggression mot människor. Författarna påpekar dock möjligheten att en del ägare har misstagit lek för aggression och att resultatet därför kan vara missvisande. Katter som var aggressiva mot människor var även i högre utsträckning strikta innekatter, även om det inte var signifikant skillnad (Fiszdon et al., 2010).

När det gäller aggression mot andra katter finns en retrospektiv studie gjord på 48 fall av aggression mellan katter. I 43 av fallen sågs tydligt att det fanns en anfallande och en mottagande katt. Denna studie hittade en signifikant skillnad gällande könet på den anfallande katten: i 65 % av fallen var det en hane. När det gäller könet på den mottagande katten fanns ingen signifikant skillnad (Lindell et al., 1997).

Att introducera en ny katt leder i 50 % av fallen till slagsmål, enligt en enkätstudie med 128 flerkatthushåll som adopterat ytterligare en katt. Slagsmål var endast definierat som riva och bita, vilket gör att andelen katter som visade aggression mot nykomlingen kan vara ännu högre. Studien visade också att om katterna rev eller bet redan under första mötet, var risken signifikant högre för fortsatta slagsmål (Levine et al., 2005).

Mäta aggression

Det finns ingen bra metod för att mäta en katts mentala status. Aggression är dock nära förknippat med stress. Genom att mäta stressnivån hos katten kan en indikation fås på hur katten mår och därmed ett indirekt mått på kattens aggressiva benägenhet.

Med hjälp av Cat-Stress-Score (CSS) är det möjligt att mäta stress genom etologiska observationer. CSS är en skala med sju nivåer, från *Fully relaxed* (nivå 1) till *Extremely stressed* (nivå 7), med tydligt angivna definitioner för allt från kroppshållning till rörelse och vokalisering. CSS togs fram 1997. Den största förändringen jämfört med tidigare liknande mätmetoder är att CSS tar hänsyn till kattens aktivitetsnivå (Kessler & Turner, 1997).

Ett fysiologiskt mått är halten kortisol i kroppen. Det som bäst reflekterar den aktuella stressnivån är att mäta halten kortisol i plasma. Blodprovet i sig kan dock vara stressande för katten och därmed ge missvisande resultat. På katt kan det därför vara lämpligare att mäta

kortisolhalten med hjälp av ett urinprov, som kan tas genom att använda dubbelbottnade kattlådor. Resultatet reflekterar stressnivån 4-8 timmar innan provet togs. För att undvika att koncentrationen av urinen påverkar resultatet, används kvoten kortisol genom kreatinin. Kreatininnivån i urin är relativt konstant och är därför lämplig som jämförelse (Casey & Bradshaw, 2007).

Hantera aggression

Det är viktigt att hitta den ursprungliga orsaken till varför katten uppvisar ett aggressivt beteende. Det första en ägare bör göra är att låta katten genomgå en veterinärundersökning för att kunna fastställa om det finns någon medicinsk bakomliggande orsak och om den i så fall går att behandla. Om så inte är fallet bör kattens miljö, både den fysiska och den sociala, utredas. Även till exempel kattens kroppshållning före, under och efter ett utbrott, hur ofta och vilken tid på dygnet utbrottet sker och eventuell utlösande faktor bör tas i beaktande (Horwitz, 2001). Ofta härrör problemet från händelser eller förändringar i kattens omgivning, till exempel att en ny katt har introducerats i hushållet (Horwitz, 2011).

En vanlig metod för att träna bort aggression är att använda sig av en kombination av desensibilisering (från engelskans *desensitization*) och motbetingning (från engelskans *counterconditioning*). Motbetingning innebär att om aggression finns mellan två katter kan de lära sig att associera varandra med något trevligt, förslagsvis mat eller lek. I början kan katterna behöva vara i olika rum, så att de bara känner varandras lukt. De får sin belöning i form av mat eller lek och vartefter katterna kan vara helt lugna på ett visst avstånd flyttas de sedan gradvis närmare och närmare varandra. Denna del kallas desensibilisering. Hela tiden ska belöningen finnas med för att verka för en lugn situation (Horwitz, 2011; Moesta & Crowell-Davis, 2011).

Det är av största vikt att ägaren lär sig läsa sin katts kroppsspråk och i vilken situation den visar aggressivitet. Detta för att kunna avbryta en kommande attack redan innan den sker. Ägaren kan till exempel klappa händerna eller använda leksaker som katten istället kan rikta sin uppmärksamhet mot. Ju längre tid som hinner gå från det att katten har börjat signalera aggression, desto svårare är det att distrahera den. Att försöka gå emellan när två katter redan har börjat slåss innebär en stor risk för skador och bör inte ske (Frank & Dehasse, 2004; Moesta & Crowell-Davis, 2011). När det gäller kelassocierad aggression är kattens kroppsspråk nyckeln till att komma till rätta med problemet. Ägaren måste observera katten och sluta klappa den vid minsta tecken på irritation, innan den hinner attackera. Genom att använda sig av desensibilisering och motbetingning kan stunderna som katten tolererar att bli kelad med vara längre och längre (Frank & Dehasse, 2004).

Ofta kan ett aggressivt beteende bero på att katten har tråkigt eller att den har överskottsenergi. Om ägaren dagligen leker med katten i minst 15 minuter kan tristessen avhjälpas och med det även det aggressiva beteendet. Det är lämpligt att ha flera leksaker som roteras, så att kattens intresse upprätthålls. Detta gäller även när katten är själv (Frank & Dehasse, 2004).

När det tydligt går att urskilja en attackerande och en mottagande katt i katt-kattinteraktioner är en metod att fästa en pingla kring halsen på den som initierar slagmålen. På så sätt varnas den mottagande katten när den aggressiva katten närmar sig och hinner agera genom att till exempel gömma sig (Moesta & Crowell-Davis, 2011).

Det finns metoder som går ut på att under en tid ge katten någon typ av psykofarmaka. Detta ska i så fall alltid ske i kombination med någon av de andra behandlingarna och under en kortare tid (Frank & Dehasse, 2004; Horwitz, 2011; Moesta & Crowell-Davis, 2011).

Enligt en retrospektiv studie av 48 katter som behandlades för katt-kattaggression med sex olika metoder fanns ingen signifikant skillnad mellan de olika behandlingsalternativen. De sex metoderna var separation förutom vid måltider, separation och åtskilda med bur vid måltider, desensibilisering/motbetingning, luktutbyte, kattpingla och medicinsk behandling. Av de 48 katterna ansågs att 30 stycken botades från sin aggression och 18 botades inte. Studien gav ingen signifikant skillnad mellan resultaten om en eller flera behandlingsmetoder kombinerades. Det fanns inte heller någon skillnad mellan antalet botade fall vid medicinsk behandling, jämfört med antalet botade fall utan medicinsk behandling (Lindell et al., 1997).

Oavsett vilken metod som väljs är det alltid viktigt att alla runt omkring katten eller katterna håller sig lugna och stilla. Detta speciellt om katten attackerar människor. Vid en attack ska den attackerade i största möjliga mån undvika hastiga rörelser och plötsliga ljud, då dessa kan skrämra eller hota katten och därmed förvärra det aggressiva beteendet (Frank & Dehasse, 2004).

Förebygga aggression

Det allra bästa är om aggression aldrig behöver uppstå. Om ägaren tar sig tid att läsa på om kattens grundläggande etologi, lär sig tyda dess kroppsspråk och försöker tolka signalerna, kan aggression förebyggas. Mycket av det som ägare anser vara aggression bottnar i ett naturligt beteende för katten. Om en förståelse för detta finns kan ägaren hjälpa katten att få utlopp för sina behov och därmed lättare anpassa sig till att leva som tamkatt (Crowell-Davis, 2007).

Även om katter uppfattas som en solitär art kan de i det vilda, om matresurserna räcker till, välja att leva i så kallade kolonier. Inom denna koloni är det främst honorna och deras relationer till varandra som utgör kärnan i gruppen. Kolonin har sin egen specifika struktur där katterna känner igen varandra och uppvisar aggressivt beteende mot okända individer. Detta gör det svårt för en ny katt att ansluta till en redan befintlig grupp (Crowell-Davis et al., 2004).

Kattungar socialiseras från att de är två veckor gamla, fram till ungefär 7-9 veckors ålder. För att undvika ett framtida aggressivt beteende är det viktigt att de under denna period får chans att lära sig kommunicera, både med människor och med artfränder, på ett bra sätt. Detta görs bäst genom att kattungen får växa upp med sin mamma och sina kullsyskon (Karsh & Turner, 1988). En katt som växt upp utan artfränder och som sedan har levt i ett enkatthushåll är i

stort sett inkapabel att förstå en annan katts signaler och kan inte heller visa korrekta signaler själv (Crowell-Davis et al., 2004). Om katten senare i livet ska bo tillsammans med barn och/eller husdjur av andra arter, ska katten vänjas även vid detta tidigt i livet (Karsh & Turner, 1988).

Genom att leka med sin katt kan ägaren hjälpa den att reglera sitt behov av jakt. Använd gärna leksaker som rör på sig och stimulerar för jakt (Horwitz, 2001). Detta är ett lätt sätt att minska risken för aggression. Att använda händer och fötter vid lek lär katten att det är okej att bita och riva människor och därför ska detta undvikas. Det görs lättast genom att använda leksaker med snöre, för att kunna hålla distans till katten. Om katten ändå biter eller använder klorna, ska ägaren genast vara stilla och sedan långsamt dra bort handen eller foten (Frank & Dehasse, 2004).

För katter är kvaliteten på omgivningen viktigare än hur stor yta de har tillgång till. De gillar att kunna övervaka sin omgivning, så upphöjda viloplatsar är att föredra (Rochlitz, 2007). Att ge katter i ett flerkatthushåll möjlighet att vara i fred från varandra kan vara nyckeln för att slippa aggressionsproblem (Barry & Crowell-Davis, 1999). Det är därför lämpligt med platser att gömma sig på och avgränsningar mellan olika delar av hushållet (Rochlitz, 2007).

DISKUSSION

Att dela in och definiera olika typer av aggression underlättar vid diagnostisering av aggression. Att göra detta på ett bra och tydligt sätt är inte helt lätt, vilket visar sig i att olika författare har olika indelning. Frank & Dehasse (2004) skiljer till exempel på jakt- och lekbeteende. Detta kan vara vanskligt, då det som avgör om det rör sig om jakt eller lek är kattens syfte med attacken; att orsaka skada eller inte (Frank & Dehasse, 2004). Det är omöjligt för en människa att avgöra vilket syfte katten har.

Många av typerna är snarlika och det kan vara svårt för en lekman att avgöra vilken sorts aggression det rör sig om. Det är minst lika svårt för en veterinär att ställa diagnos, då den inte har möjlighet att studera katten i dess vardag. Att besöka en veterinär kan dessutom vara stressande för katten och det är inte säkert att den agerar som den brukar i den nya miljön.

Ett stort problem är att aggression inte är definierat i många av studierna. I de flesta fall har det till och med varit upp till ägarna själva att avgöra vad som är aggression eller inte. Slutsatserna i de olika studierna kan alltså vara baserade på helt skilda beteenden och situationer.

Även om några av studierna har gett signifikanta resultat gällande skillnader mellan olika faktorer, talar de i många fall emot varandra (Lindell et al., 1997; Barry & Crowell-Davis, 1999; Bamberger & Houpt, 2006; Fiszdon et al., 2010). Det går inte att uttala sig om varken kön eller ålder när det gäller dessa faktorerers inverkan på aggression. Angående samband mellan ras och aggression saknas lämpliga studier. En studie tydde på att siameskatter var mer aggressiva än andra raser i studien, men då det bara finns en studie, där endast fyra raser var

representerade, går det inte att fastställa några rasskillnader (Bamberger & Houpt, 2006). Sambandet mellan miljöfaktorer, till exempel om katten tillåts gå ut eller inte, och aggression finns det inte heller lämpliga studier på.

Innan mer forskning sker skulle det underlätta om en klar definition och uppdelning av aggression fanns. Det krävs sedan fler studier som specifikt undersöker en viss faktor och som har samma definition av aggression. Först därefter kan slutsatser om vilka eventuella faktorer som påverkar aggression dras. Det skulle även vara intressant att ta del av studier där det har undersökts om kattens mentalitet har någon påverkan på aggression och om det i så fall går i arv. Inga studier rörande detta har hittats.

Den etologiska mätmetoden Cat-Stress-Score (CSS) innebär att en observatör finns i närheten av katterna. Detta kan ge ett felaktigt resultat. Om katterna inte känner sig trygga med den som observerar, kan ett aggressivt beteende förvärras. Observatören riskerar också att distrahera katterna. Även fysiologiska mätmetoder kan ge problem med säkerheten hos resultatet. Att ta provet kan innebära många stressande moment: transporter, nya miljöer och provtagningen i sig. Om katten är aggressiv mot människor är risken att den inte låter sig hanteras tillräckligt mycket för att ta ett prov. Det finns också naturliga variationer i halten kortisol, både mellan individer och under dygnet. Det går därför inte att ha fasta referensvärden, vilket gör att ett enda prov från en specifik katt i en viss miljö blir tämligen värdelöst. För att kunna uttala sig om stressnivån måste det finns möjlighet att jämföra provet (Casey & Bradshaw, 2007).

Många av metoderna för att hantera aggression fungerar bra, vilket gör att det går att komma till rätta med problemet. En nackdel med att använda desensibilisering och motbetingning är att metoden kräver ett enormt tålamod från ägarens sida. Det kan ta mycket lång tid innan katterna klarar av att vara tillsammans under hela dygnet och tyvärr är nog många ägare inte beredda att lägga ned den tid som krävs. En förutsättning är också att det under invåningsperioden finns möjlighet att hålla katterna åtskilda när de inte är övervakade (Frank & Dehasse, 2004). Detta kan ge problem då många ägare inte bor tillräckligt stort för att kunna sära på katterna under en längre tid.

Metoden som går ut på att fästa en pingla runt halsen på den aggressiva katten kan hjälpa den katt som råkar ut för attackerna. Det kan dock vara väldigt enerverande för en katt att hela tiden höra ljudet från pinglan. Irritationen som uppstår kan göra den redan aggressiva katten ännu mer uppretad (Moesta & Crowell-Davis, 2011). Metoden innebär därför en risk och bör om möjligt undvikas.

Att försöka komma till rätta med kelassocierad aggression är till stor del en etisk fråga. Det är viktigt att vara ödmjuk och lyssna på de signaler som katten ger. Om katten inte trivs med att bli klappad, är det allra lättaste att låta bli. Den enda som förlorar på det är ägaren som vill kela med sitt husdjur. När det gäller daglig skötsel och annan hantering, till exempel vid ett veterinärbesök, måste katten kunna acceptera att ägaren rör vid den och då kan metoden med desensibilisering och motbetingning vara lämplig (Frank & Dehasse, 2004).

När en ny katt ska införskaffas är det viktigt att ta ställning till hur hushållet ser ut och sedan skaffa en katt som har förutsättningar att trivas i den miljön. Om hushållet har barn – välj en katt som redan är van vid barn. Vill ägaren ha flera katter – välj kullsyskon, en mamma med ungar, eller redan etablerade par från till exempel katthem. Risken för att aggression uppstår är mycket mindre om katterna är släkt med varandra, eller om de redan har levt tillsammans länge (Barry & Crowell-Davis, 1999; Crowell-Davis et al., 2004). Undvik i största möjliga mån att introducera en ny katt i en redan befintlig grupp. Om så ändå sker ska katterna introduceras till varandra gradvis och under lugna former, då det första mötet har betydelse för i vilken utsträckning katterna kommer att slåss med varandra (Crowell-Davis et al., 2004). Metoden med desensibilisering och motbetingning är i de här fallen bra att använda i förebyggande syfte (Moesta & Crowell-Davis, 2011).

För att hålla en katt som husdjur krävs respekt för kattens naturliga beteende och kommunikation. Det är också viktigt att komma ihåg att varje katt, precis som alla andra arter, är en egen individ och därmed ska behandlas individuellt.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Amat, M., Manteca, X., Le Brech, S., Ruiz de la Torre, J.L., Marotti, V.M. & Fatjó, J. (2008). Evaluation of inciting causes, alternative targets, and risk factors associated with redirected aggression in cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 233(4), 586–589.
- Bamberger, M. & Houpt, K.A. (2006). Signalment factors, comorbidity, and trends in behavior diagnoses in cats: 736 cases (1991–2001). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 229(10), 1602–1606.
- Barry, K.J. & Crowell-Davis, S.L. (1999). Gender differences in the social behavior of the neutered indoor-only domestic cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 64(3), 193–211.
- Casey, R.A. & Bradshaw, J.W.S. (2007). The assessment of welfare. I: I. Rochlitz, ed. *The Welfare Of Cats*. Dordrecht. Springer Netherlands. 23–46.
- Crowell-Davis, S.L. (2007). Cat behaviour: social organization, communication and development. I: I. Rochlitz, ed. *The Welfare Of Cats*. Dordrecht. Springer Netherlands. 1–22.
- Crowell-Davis, S.L., Curtis, T.M. & Knowles, R.J. (2004). Social organization in the cat: a modern understanding. *Journal of Feline Medicine & Surgery*, 6(1), 19–28.
- Fiszdon, K., Goral, K. & Narojek, J. (2010). Occurrence of behavioural disorders in domestic cats. *Annals of Warsaw University of Life Sciences - SGGW, Animal Science*, (47), 11-24.
- Frank, D. & Dehasse, J. (2004). Differential diagnosis and management of human-directed aggression in cats. *Clinical Techniques in Small Animal Practice*, 19(4), 225–232.
- Heath, S.E. (2007). Behaviour problems and welfare. I: I. Rochlitz, ed. *The Welfare Of Cats*. Dordrecht. Springer Netherlands. 91–118.
- Horwitz, D.F. (2001). Feline Aggression. Tillgänglig: http://www.ivis.org/advances/Behavior_Haupt/horwitz/chapter.asp?LA=1 [februari 26, 2012].
- Horwitz, D.F. (2011). Feline aggression toward household cats. *Small animal and exotics. Proceedings of the North American Veterinary Conference, Orlando, USA, 2011*, 211-214.
- Karsh, E.B. & Turner, D.C. (1988). The human-cat relationship. I: *The domestic cat: the biology of its behaviour*. Cambridge. Cambridge University Press. 159–177.
- Kessler, M.R. & Turner, D.C. (1997). Stress and adaptation of cats (*Felis silvestris catus*) housed singly, in pairs and in groups in boarding catteries. *Animal Welfare*, 8, 243–254.
- Levine, E., Perry, P., Scarlett, J. & Houpt, K.A. (2005). Intercat aggression in households following the introduction of a new cat. *Applied Animal Behaviour Science*, 90(3-4), 325–336.
- Lindell, E.M., Erb, H.N. & Houpt, K.A. (1997). Intercat aggression: a retrospective study examining types of aggression, sexes of fighting pairs, and effectiveness of treatment. *Applied Animal Behaviour Science*, 55(1-2), 153–162.
- Moesta, A. & Crowell-Davis, S. (2011). Intercat aggression - general considerations, prevention and treatment. *Tierärztliche Praxis. Ausgabe K, Kleintiere/Heimtiere*, 39(2), 97–104.
- Rochlitz, I. (2007). Housing and welfare. I: I. Rochlitz, ed. *The Welfare Of Cats*. Dordrecht. Springer Netherlands. 177–203.
- Sjaastad, Ø.V., Hove, K. & Sand, O. (2003). *Physiology of domestic animals*. Oslo. Scandinavian Veterinary Press. 141–146, 221–227.